

ลักษณะความหมาย
และคุณค่าของวันวิสาขบูชา

BIA
www.life-brary.com

ธรรมะใกล้มือ

ธรรมะเล่มน้อย

หนังสือธรรมะขนาดพกพา

รายเดือน ๑๒ เรื่อง ๑๒ เล่ม

สำหรับเป็นพื้นฐานศึกษาระบบปฏิบัติ

ใช้เวลาไม่นานในการทำความเข้าใจ

สามารถมีส่วนร่วมได้โดย...

๑. ผู้ที่อ่านแล้วคิดว่าดีมีประโยชน์
โปรดส่งมอบให้แก่ผู้อื่นต่อ เปรียบดั่งบำเพ็ญทาน.
๒. สมัครสมาชิกได้ที่ห้องหนังสือและสื่อธรรม.
๓. สนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อยตามกำลัง.
๔. เลือกจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อย
เพื่อเผยแพร่ในวาระต่างๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่,
วันเกิด, งานมงคลสมรส, งานเฉลิมฉลอง,
งานบุญ หรืองานฌาปนกิจ ฯลฯ.

ธรรมะเล่มน้อย ใกล้เคียง

อันจะช่วยให้ทุกคนมีพระเจ้าอยู่ในตน มีพระธรรมอยู่ในใจ

ร่วมเป็นเจ้าของภาพ
พิมพ์ธรรมะเล่มน้อยได้ที่
หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ
โทร. ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐

รายชื่อหนังสือธรรมะเล่มน้อย

๑๒ เล่ม สำหรับปี ๒๕๕๖ ประกอบด้วย

๑. ธรรมะเผด็จการ ๒. ความเป็นไปของจิต ๓. ความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับศาสนา ๔. พุทธบริษัทไม่ต้องใช้ยารังงับประสาท ๕. ธรรมที่ลูกของพระพุทธเจ้าควรปฏิบัติ ๖. การบวชคือการบังคับตัวเอง ๗. โทษที่เกิดเพราะไม่มีวินัย ๘. อย่างนั้นเอง ๙. มะพร้าวนาฬิกา ๑๐. ชีวิตโหวด ๑๑. สติ ๑๒. สันติภูมิโก

๑๒ เล่ม สำหรับปี ๒๕๕๗ ประกอบด้วย

๑. ธรรมะทำไมกัน ๒. แผ่นดินรองรับร่างกาย ธรรมะรองรับจิตใจ ๓. สิ่งที่เราเรียกว่ากิเลส ๔. ธรรมคือสิ่งจำเป็นแก่มนุษย์สำหรับป้องกันและแก้ไข ๕. สิ่งซึ่งเป็นอุปสรรคแก่การเลิกลา ๖. ทุกสิ่งอยู่เหนือปัญหา ๗. รู้จักธรรมะให้ถึงที่สุด ๘. หลักธรรมที่ทุกคนควรทราบ ๙. ธรรมที่เป็นเครื่องมือในการเดินทาง ๑๐. ผลพลอยได้ที่เนื่องถึงกันและกันในโลก ๑๑. ประโยชน์สูงสุดของธรรมะ ๑๒. ธรรมะคือหน้าที่

๑๒ เล่ม สำหรับปี ๒๕๕๘ ประกอบด้วย

๑. ธรรมคือหน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิต ๒. ชีวิตคู่ ๓. การรู้ อยู่กับรู้ ๔. วันสงกรานต์ ๕. ชีวิตเป็นงานธรรมศิลป์ ๖. ลักษณะความหมายและคุณค่าของวันวิสาขบูชา ๗. หัวใจและความลับของธรรมจักร ๘. บิดามี มารดามี ๙. ให้ธรรมะกลับมาครองโลก ๑๐. ความไม่ยึดมั่น ๑๑. ลอยประทีป ๑๒. วินัยและคุณธรรมสำหรับพัฒนาตน

BUDDHA'S DHARMA ARCHIVES

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ลักษณะความหมาย และคุณค่าของวันวิสาขบูชา

โดย
พุทธทาสภิกขุ

ลำดับที่ ๖ ประจำปี ๒๕๕๘

www.life-brary.com

พระธรรมเทศนาวิสาขบูชา
บรรยายเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๙
ผู้ถอดคำบรรยาย ดาวธรรม
ผู้ตรวจทาน คุณวรรณวิภา สัตตธรรมกุล

ลักษณะความหมาย และคุณค่าของวันวิสาขบูชา

ณ บัดนี้ จะได้วิสาขนาพระธรรมเทศนา
เป็นเครื่องประดับสติปัญญา ส่งเสริมศรัทธา
-ความเชื่อ และ วิริยะ -ความพากเพียร ของ
ท่านทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัท ให้เจริญงอกงาม
ก้าวหน้าตามทางแห่งพระศาสนาของสมเด็จพระ
พระบรมศาสดาอันเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลาย
กว่าจะยุติลงด้วยเวลา

ธรรมเทศนาในวันนี้เป็นธรรมเทศนา
ปรารภวิสาขบูชา ดังที่ท่านทั้งหลายก็ได้ทราบ
กันอยู่เป็นอย่างดีแล้ว เป็นโอกาสที่จะทำความ
เข้าใจยิ่งๆ ขึ้นไปในสิ่งที่เป็นความหมายของ
วิสาขบูชา เพื่อว่าจะได้ประกอบกรรมอันเป็น
ปฏิบัติบูชาถวายเป็นที่ระลึก เป็นการต้อนรับ
ให้สมควรแก่อภิลักขิตสมัยเช่นนี้ ซึ่งจะเวียนมา
สักทีหนึ่งก็รอบปีหนึ่ง

ขอให้ท่านทั้งหลายทำความเข้าใจใน
เรื่องวิสาขบูชานี้ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป แล้วกระทำจิตใจ
น้อมระลึกถึงพระคุณนั้นๆ ให้สมควรแก่กาล-
สมัยเถิด

โดยมากเป็นที่ทราบและพูดกันว่า
วิสาขบูชาเป็นวันประสูติ ตรัสรู้ และนิพพาน
ของพระพุทธเจ้า ขอให้ทราบว่าเป็นการกล่าว
ในภาษาคน กล่าวอย่างภาษาคนธรรมดา คน

ธรรมดามีความรู้ อย่างคนธรรมดาก็กล่าวอย่าง
คนธรรมดา จึงมีความหมายอย่างธรรมดา คือ
มันขึ้นอยู่กับอย่างบางประการ จะต้องมีความ
รู้ให้ทั่วถึงความหมายของคำเหล่านี้ให้ถูกต้อง
ตามที่เป็นจริง

ที่พูดว่าวันวิสาขบูชาเป็นวันประสูติ
เป็นวันตรัสรู้ เป็นวันนิพพานของพระพุทธเจ้า
นั้นเป็นคำที่มีความหมายตื้นๆ อย่างคนธรรมดา
เพราะว่าใครๆ ก็รู้ว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้เป็น
พระพุทธเจ้ามาแต่ในท้อง ต้องมีการประสูติออก
มาอย่างไม่ใช่พระพุทธเจ้า แล้วก็ทำความเพียร
อยู่เป็นเวลาที่ยาวกันว่า ๓๕ ปีจึงจะตรัสรู้เป็น
พระพุทธเจ้า นี่ก็เป็นปัญหา

พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้นมันเป็นคำที่เป็น
ภาษาคนธรรมดา ถ้าเป็นพระพุทธเจ้าแล้วจะ
ต้องตรัสรู้อะไรกันอีก ถ้ายังเป็นพระสิทธัตถะคือ

ยังไม่เป็นพระพุทธรูปเจ้านั้นแหละจะต้องตรัสรู้ ที่นี้
ก็มาถึงคำว่านิพพาน พระพุทธรูปเจ้านิพพาน

การพูดว่าพระพุทธรูปเจ้านิพพานและ
ก็มีความหมายอย่างว่าตายนี้ เป็นคำพูดที่ผิด
เกินกว่าที่จะผิด เพราะว่าพระพุทธรูปเจ้าเป็นสิ่งที่
ตายไม่ได้ พระพุทธรูปเจ้าตายไม่ได้ พระพุทธรูปเจ้า
นิพพานก็ไม่ได้ พระพุทธรูปเจ้าจะต้องยังอยู่ตลอด
กาลถ้าเป็นพระพุทธรูปเจ้าที่แท้จริง ที่นิพพานนั้น
เป็นเพียงชั้นของพระพุทธรูปเจ้า

พูดให้ถูกก็ต้องพูดว่าพระพุทธรูปเจ้าดับ
ชั้นด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ พระพุทธรูปเจ้า
ไม่ได้นิพพาน อาการนิพพานเป็นอาการของ
กิเลส เป็นมาครั้งหนึ่งแล้วเมื่อตรัสรู้ แล้วต่อมาก็
ดับชั้นเป็นนิพพาน ส่วนชั้นก็นิพพาน คือการ
ดับชั้นด้วยอนุปาติเสสนิพพาน ที่ได้ทรงบรรลุ
แล้วตั้งแต่ขณะแห่งการตรัสรู้

ถ้าพูดอย่างนี้มันก็ได้ความว่าพระสิทธัตถะประสูติจากครรภ์พระมารดาอยู่มาอีก ๓๕ ปีจึงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า อยู่มาอีก ๔๕ ปี จึงดับขันธปรินิพพาน มันเลยเป็นคนละเรื่อง คนละอาการ คนละเวลานี้อย่างหนึ่ง การกล่าวอย่างนี้เป็นการกล่าวอย่างหนึ่ง เป็นการกล่าวตามภาษาคน

ถ้ากล่าวอย่างภาษาธรรมะคือภาษาแห่งความจริงที่ถูกต้องตามความเป็นจริงนั้น มันกลายเป็นอีกอย่างหนึ่งที่ว่า **พระพุทธเจ้า** บังเกิดขึ้นพร้อมกับการสิ้นไปแห่งกิเลสและก็รู้สิ่งทั้งปวงตามที่เป็นจริง อาการทั้งสามนี้ เป็นสิ่งเดียวกันมีในเวลาเดียวกัน ไม่อาจจะแยกเป็น ๓ สิ่งได้

การตรัสรู้คือการบังเกิดขึ้นแห่งพระพุทธเจ้า เมื่อมีการตรัสรู้ก็มีการปรินิพพานที่เรียกได้ว่าปรินิพพานก็คือการดับของกิเลส

และความทุกข์โดยสิ้นเชิง การตรัสรู้อย่าง
เดียวทำให้เกิดพระพุทธเจ้า และทำให้มีการ
ปรินิพพานดับสนิทแห่งกิเลสและความทุกข์
และเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นสิ่งเดียวกันมีในขณะ
เดียวกัน ไม่แยกเป็น ๓ เรื่องหรือหลายขณะซึ่ง
ต่างกันเป็นปีๆ

ขอให้ทำในใจถึงความจริงข้อนี้ รู้โดย
ประจักษ์ชัดว่าวันนี้เราจะฉลองอะไรกัน จะ
กล่าวอย่างธรรมดาที่เรียกว่าวันประสูติ ตรัสรู้
ปรินิพพานก็ตามใจก็ได้เหมือนกัน ทำให้ดีที่สุด
ประพาศธรรมะให้ดีที่สุดเป็นการบูชา แต่ถ้าว่า
ให้มันยิ่งขึ้นไปหรือให้มันถูกต้องตามความเป็น
จริงแล้วก็จงทำในใจว่า ในขณะเดียวกันนั้นมี
การประสูติ มีการตรัสรู้ และมีการปรินิพพาน
ของพระพุทธเจ้า

คำว่าประสูตินั้นมันเป็นคำพูดที่ชัดว่า

คลอดออกมาจากท้องแม่ พระพุทธเจ้าคลอด
ออกมาจากท้องแม่ไม่ได้ ดังนั้น จึงไม่มีคำว่า
คลอดจากท้องแม่ โดยใช้คำว่า ชา-ติ เป็นต้น
หรือศัพท์ภาษาบาลีว่า **ออกจากรก** เป็นต้น
แก่พระพุทธเจ้า นี้ขอให้เราสังเกตดูให้ดี ๆ ว่ามัน
เป็นอย่างนี้

การเกิดของพระพุทธเจ้าไม่ได้ใช้คำ
ว่า ชา-ติ หรือ ชา-โต แต่ใช้คำว่าอุปปันโน
หรือเป็นนามก็ว่าอุปตติ คือการบังเกิดขึ้นแห่ง
พระพุทธเจ้า จึงไม่ใช่อย่างเดียวกับคำว่าประสูติ
มันคนละคำ ส่วนการตรัสรู้นั้นก็มีความหมาย
เหมือนกันได้ ส่วนคำว่าปรินิพพานนั้นก็
อันว่าให้แยกความหมายเอาเองว่านิพพานของ
ชั้นหรือนิพพานของกิเลส

เมื่อรู้อย่างนี้แล้วก็สามารถจะทำใจให้
ถูกต้อง ทำในใจให้ถูกต้อง ถ้ากล่าวโดยภาษา

คนการประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานเป็น
คนละอย่างคนละเวลานั้นก็มีความหมายอย่าง
หนึ่ง หรือสำเร็จประโยชน์อย่างหนึ่ง แต่ถ้า
กล่าวโดยภาษาธรรมมันเป็นอย่างเดียวกันมีใน
ขณะเดียวกันเพราะเป็นสิ่งเดียวกัน และก็ลอง
พิจารณาดูเถิดว่าอย่างไรจะสำเร็จประโยชน์
อย่างแท้จริง สำหรับพวกเราที่เป็นพุทธบริษัท
มีความรู้มีความเข้าใจในเรื่องอันเกี่ยวกับประสูติ
ตรัสรู้ และปรินิพพาน

อาตมาขอแนะนำอย่างหลังที่ว่าทั้ง ๓
อาการนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นสิ่งเดียวกัน มี
ในขณะเดียวกัน แล้วก็จะได้พิจารณาต่อไปถึง
บุคคลอื่นๆ นอกจากพระพุทธเจ้า เพราะถ้ามี
ใครจะบรรลุธรรมมันก็มีอาการเหล่านี้อย่างไร
ก็มีอาการว่าถ้ามีการบรรลุธรรม ก็คือเป็นพุทธ-
บริษัทหรือเป็นพุทธสาวกเกิดขึ้น เป็นพุทธสาวก

อุบัติเกิดบังเกิดขึ้น ใช้คำว่าอุบัติหรืออุปันโน
อุปันนะ ไม่ได้ใช้คำว่า ชา-ติ ไม่ได้ใช้คำว่า
ประสู-ติ เป็นต้น บุคคลนั้นบรรลุธรรมก็มีการ
เกิดเป็นพุทธสาวกเป็นพุทธบริษัท

ที่นี้ก็มีการปรินิพพานคือกิเลสและ
ความทุกข์ของเขาก็สิ้นไป มีอาการอย่างเดียวกัน
กับการเกิด การตรัสรู้ และการปรินิพพานของ
พระพุทธเจ้า ทุกคนจงมุ่งหมายประพฤติปฏิบัติ
ธรรมให้สำเร็จประโยชน์จนเกิดการบรรลุธรรม
ขึ้นมา มีการบรรลุธรรมขึ้นมาก็เกิดเป็นพุทธ-
สาวกขึ้นมา และก็มีการนิพพานแห่งกิเลสและ
ความทุกข์ นี้หมายถึงในระดับสูงสุดคือเป็นพระ
อรหันต์

ถึงแม้ในขั้นที่ยังไม่เป็นพระอรหันต์
ก็มีอาการอย่างเดียวกัน มันก็บังเกิดเป็นพระ
โสดาบันขึ้นมา มีความรู้ในขนาดของพระ

โสดาบัน ดับกิเลสและความทุกข์ได้ในขนาดของ
พระโสดาบัน ดังนั้นแม้จะเป็นพระโสดาบันก็ยังมี
มีอาการอย่างเดียวกัน คือรู้ว่าเกิดเป็นคนใหม่
โดยอริยชาติหรือโดยโลกุตตรชาติอะไรก็แล้ว
แต่จะเรียก แล้วก็มีการนิพพานแห่งกิเลสและ
ความทุกข์

ทีนี้ถ้ายังไม่ถึงเป็นพระโสดาบันแล้ว
ยังเป็นเพียงกัลยาณบุุณชน มันก็กล่าวได้อย่าง
เดียวกันว่ามันก็เกิดเป็นกัลยาณบุุณชน รู้ธรรมะ
โดยสมควรแก่ความเป็นกัลยาณบุุณชน แล้วก็
ดับกิเลสและความทุกข์ได้โดยสมควรแก่ความ
เป็นกัลยาณบุุณชน ก็เป็นอันว่ามันก็ยังคงมีทั้ง ๓
สิ่ง ๓ อาการในขณะเดียวกันซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้
ได้ดังนี้ แล้วคำพูดก็ไม่ขัดกัน จะมาถือเอาความ
หมายอย่างไรก็ขอให้คิดดูเอง แต่ถ้าเอาตามที่มันเป็น
จริงหรือจะสำเร็จประโยชน์ได้

อาตมาก็ขอแนะนำว่าเราจะต้องถือเอาความหมายอย่างภาษาธรรมดั่งที่กล่าวแล้ว ว่าเป็นสิ่งเดียวกันมีในขณะเดียวกันอย่างนี้ คือสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเรื่องของการกระทำพิธีวิสาขบูชา กระทำในใจให้ถูกต้องอย่างยิ่ง ให้ตรงตามเรื่องจริงที่ได้เกิดขึ้นแก่พระพุทธเจ้าจริงๆ แล้วก็จะได้ประพฤติกระทำให้ถูกต้องตามความหมายแห่งเรื่องราวนั้นๆ ขอได้มีความเข้าใจอย่างนี้เป็นข้อแรก

ที่นี้ก็มาถึงความสำคัญของวันนี้ซึ่งเวียนมาบรรจบครบรอบปีแต่ละปีๆ เป็นครั้งๆ ไป ครั้นเวียนมาถึงเข้าปีหนึ่งๆ มันก็มีปัญหาว่าเราจะต้อนรับอย่างไรในฐานะที่เป็นพุทธบริษัท มันควรจะกล่าวว่าจะต้องต้อนรับด้วยความเป็นพุทธบริษัทให้ยิ่งขึ้นไปๆ ทุกปีๆ

เราทำอย่างไรจึงจะมีความเป็นพุทธ-

บริษัทยิ่งขึ้นไปทุกปี ข้อนี้ท่านทั้งหลายจง
ใคร่ครวญดูด้วยตนเอง จงถามตนเองก่อนว่าจะ
ทำอะไร อาตมาก็จะกล่าวตามที่ควรจะกล่าว
เป็นการแนะนำซึ่งถ้าท่านทั้งหลายเห็นด้วยแล้ว
ก็กระทำ อยากจะกล่าวว่าต้อนรับด้วยไตรทวาร
กาย วาจา ใจให้สมกับความเป็นพุทธบริษัท

อย่างไรเรียกว่าเป็นพุทธบริษัท นี้ก็ตอบ
ได้หลายอย่าง แต่เมื่อเอาความหมายตามคำว่า
พุทธะ พุทธะ แล้ว ก็อยากจะเสนอว่ามีความ
หมายที่สำคัญอยู่ ๓ ประการ คือเป็นผู้รู้ เป็นผู้
ตื่น เป็นผู้เบิกบาน

คำทั้งสามนี้บางคนก็เคยได้ยินมาจน
ชินแต่บางคนอาจจะยังไม่เคยได้ยินก็ได้ ถ้ายัง
ไม่เคยได้ยินก็จงเข้าใจว่าคำว่าพุทธะ พุทธะ นี้
ตามตัวหนังสือนั่นแปลความหมายได้ ๓ อย่าง
คือ เป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้เบิกบาน

แล้วมันก็น่าอัศจรรย์ที่ว่าทั้ง ๓ อย่าง ๓ ประการนั้นก็เนื่องเป็นอันเดียวกันเป็นสิ่งเดียวกัน มันต้องรู้ รู้ตามทีควรจะรู้ถึงที่สุดแล้ว มันจึงจะตื่น ตื่นจากหลับคือความไม่รู้ หลับคือความไม่รู้ ตื่นคือความรู้ ดังนั้น การตื่นก็ตื่นด้วยความรู้ เมื่อมีความรู้ก็มีความตื่นจากความหลับคือกิเลส สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงหลับอยู่ด้วยกิเลส เรียกว่ากิเลสนิทรา **กิเลสนิทรา - การหลับด้วยกิเลส หลับด้วยอำนาจของกิเลส** เมื่อกิเลสครอบงำแล้วไม่ต้องสงสัยมันก็หลับ

ทีนี้เมื่อมีความรู้มันก็ต้องมีความตื่น ครั้นมีความตื่นก็มีอาการที่เรียกว่าเบิกบาน ก่อนนี้มันเหมือนกับว่าหุบอยู่ เบิกบานไม่ได้ ไม่มีความรู้สำหรับจะทำความเบิกบาน เมื่อมีความรู้เพียงพอมันก็เกิดอาการที่เรียกว่า เบิกบาน เหมือนกับดอกไม้บาน ดอกไม้ที่ยังตูมยังหุบอยู่

ไม่สำเร็จประโยชน์อะไร ต่อเมื่อมีความบาน มีความเบิกบาน จึงจะมีค่าเต็มตามความหมายของคำว่าดอกไม้

จงหลับตาเห็นภาพดอกไม้ที่บ้านอย่างเต็มที่ มันก็มีค่าขึ้นมาเต็มที่ตามความหมายของคำว่าดอกไม้ สีสันวรรณะก็สวยเต็มที่ รูปร่างสีฐานก็น่าดู กลิ่นก็ส่งกลิ่นเต็มที่ นี่เป็นความเบิกบาน ดูแล้วผู้ดูก็เบิกบานใจ มีความสดชื่น มีความแจ่มใส มีจิตใจเบิกบานตามไปด้วย คำว่าเบิกบานมีความหมายอย่างนี้

ผู้ที่ไม่ใช่พุทธบริษัทถูกรอบงำอยู่ด้วยกิเลสและความทุกข์มันเบิกบานไปไม่ได้ คิดดูให้ดี สังเกตดูให้ดี ระลึกดูก็พอจะเห็นได้ว่าเมื่อกิเลสครอบงำแล้วจิตใจมันเป็นอย่างไร มันเบิกบานไม่ได้ คือมันงดงามไม่ได้ มันสดชื่นไม่ได้ แจ่มใสไม่ได้ เป็นสุขไม่ได้ มันไม่เบิกบาน นี่พุทธะ

พุทธะ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันก็กลายเป็นเรื่องเดียวกันทั้ง ๓ คำ ๓ ความหมาย ความรู้เป็นเหตุให้ตื่น ความตื่นเป็นเหตุให้เบิกบาน ก็เลยเป็นอาการอันเดียวกันอีก หรือเป็นอาการที่เกิดได้พร้อมกัน เป็นสิ่งเดียวกัน ในขณะเดียวกัน อีกดังนี้

การพิจารณาในลักษณะอย่างนี้เรียกว่า เป็นการพิจารณาอย่างลึกซึ่งถึงความหมาย ไม่หยุดอยู่เพียงแค่อารมณ์ภายนอกหรือผิวเปลือก นี่ก็เป็นสิ่งที่พุทธบริษัทจะต้องมี คือมีความรู้ อะไรๆ ถึงขั้นที่เป็นความหมายที่เป็นชั้นใน เป็นชั้นหัวใจ มิใช่ชั้นผิวเปลือก

เมื่อเป็นพุทธบริษัทได้โดยแท้จริงก็เรียกว่าได้มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์จริง พระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยพระองค์เอง พระธรรมก็คือความรู้ ความตื่น

ความเบิกบาน หรือภาวะที่เป็นความรู้ ความตื่น
ความเบิกบาน พระสงฆ์ก็คือผู้ที่สามารถรู้ และ
ก็ตื่น และก็เบิกบานได้ตามสมควรแก่สถานะ
หรือระดับชั้นของตนๆ

ดังนั้น พระพุทธ พระธรรมพระสงฆ์ก็
มีความหมายแห่งความรู้ ความตื่น ความเบิก
บาน อยู่อย่างเต็มที่ มันเป็นความเบิกบานชนิดที่
ไม่กลับหุบอีกต่อไปหรือไม่ร่วงโรยด้วย มันไม่ใช่
เหมือนดอกไม้ธรรมดาเบิกบานคือบานแล้วก็โรย

แต่ถ้าจิตที่เบิกบานด้วยการตรัสรู้
ธรรมนั้นมันไม่กลับโรย มันกลายเป็นความเบิก
บานที่เป็นถาวรหรือเป็นนิรันดร เข้าถึงภาวะ
นิรันดรที่ปราศจากกิเลสและความทุกข์ เรา
จึงนึกถึงข้อนี้แล้วก็เตรียมตนสำหรับจะเป็น
ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

ต้อนรับอภิลักขิตสมัยอันสำคัญแห่ง

วิสาขบูชา มาพูดกันมาปฏิบัติกันด้วยความ
เป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้เบิกบาน จัดให้มีการ
ทำความเข้าใจกันเป็นพิเศษ มีการปฏิบัติกันเป็น
พิเศษในโอกาสเช่นนี้ จะเรียกว่าเป็นการต้อนรับ
วิสาขบูชาอย่างแท้จริง หรือจะเรียกว่าเป็นการ
ประกอบพิธีวิสาขบูชาอย่างแท้จริง

ขอให้สนใจคิดกันให้เป็นอย่างดี ว่า
อย่างน้อยวันนี้ก็ต้องเป็นวันที่เรามีความเป็นผู้
รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานมากเป็นพิเศษ อย่างน้อยก็ทำ
ในใจมากเป็นพิเศษ ถ้าปฏิบัติได้ด้วยจนบรรลุผล
จริงก็ยิ่งประเสริฐ แต่ว่าอย่างน้อยก็มีการทำใน
ใจให้เป็นพิเศษในความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

และขอบอกกล่าวที่เราอาจจะใช้คำ
พูดอย่างอื่นก็ได้ มันเหมือนกันทั้งนั้น คือการ
ประพฤติปฏิบัติพรหมจรรย์เพื่อความดับหรือ
ความสิ้นไปแห่งความทุกข์นี้ให้ยิ่งขึ้นไป คือ

ปฏิบัติธรรมะให้ยิ่งขึ้นไปเป็นปฏิบัติบูชาเพื่อ ความดับทุกข์

เราจะมีความเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่ามันดับทุกข์ไม่ได้ด้วยพิธีรีตอง ด้วยการขอร้อง ด้วยการอ่อนวอน หรือด้วยการเขวนพระเครื่องให้เต็มคอ มันดับทุกข์ไม่ได้ แต่มันจะดับทุกข์ได้ก็เพราะการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของเรื่องความทุกข์และความดับทุกข์

ซึ่งได้เคยกล่าวมามากมายแล้ว ได้ศึกษากันมามากแล้วว่าเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ เมื่อมีผัสสะมากระทบ อย่าให้เกิดทำผิดพลาดขึ้นมาได้ในเรื่องอันเกี่ยวกับผัสสะ และก็จะสามารถดับทุกข์ได้อย่างนี้

เดี๋ยวนี้จะใช้คำเพียง ๓ คำสำหรับคราวนี้ สำหรับการแสดงธรรมในคราวนี้จะใช้คำเพียง ๓ คำว่า เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน จะ

ปฏิบัติอย่างไร จะได้แจ้งโดยรายละเอียดทีละคำ ทีละคำ ว่าความเป็นผู้รู้ ผู้รู้นั้นคือรู้เรื่องที่ควรรู้ เรื่องที่ควรรู้นั้นคือเรื่องที่ดับทุกข์ได้ แล้วก็รู้สึกตัวอยู่เสมอด้วยสติสัมปชัญญะ ความทุกข์ก็ไม่อาจจะเกิดขึ้นมาได้ อย่างนี้จึงจะเรียกว่าเป็นผู้รู้โดยแท้จริง มีสติสัมปชัญญะได้ก็เพราะว่าได้ศึกษาเรื่องที่ควรรู้ควรศึกษาไว้อย่างเพียงพอ ที่เรียกว่าปัญญาๆ มีอยู่อย่างไรศึกษาไว้อย่างเพียงพอ นี่ก็เรียกว่าเป็นผู้รู้ในส่วนหนึ่ง

ครั้นมีเหตุการณ์เกิดขึ้น คือมีอะไรมากระทบทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ก็มีสติเพียงพอรวดเร็วทันควันระลึกรถึงปัญญาที่ได้ศึกษาไว้ได้อบรมไว้ว่า เรื่องอะไรเป็นอย่างไร เรื่องอะไรเป็นอย่างไร สติก็เอาปัญญานั้นมาทันทั่วทั้งที่ มาควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ปัญญาที่สตินำเอามา

ควบคุมสถานการณ์เฉพาะหน้าอย่างนี้ได้ชื่อ
ใหม่่ว่าสัมปชัญญะ ปัญญาที่สตินำมาทัน
เวลาเฉพาะหน้าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า
สัมปชัญญะ สตินั้นเป็นเพียงการระลึกได้

ถ้าจะเปรียบเทียบกับก็เป็นเหมือนการ
ขนส่ง สิ่งที่ขนส่งเอามาโดยรวดเร็ว คือสติไปเอา
ปัญญามาโดยรวดเร็ว เอาปัญญามาแล้วก็ทำเป็น
สัมปชัญญะอยู่เฉพาะหน้าเหตุการณ์ คือมีความ
รู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ไม่ให้เกิดความทุกข์หรือ
กิเลสเกิดขึ้น ถ้ากำลังยังไม่พอก็ต้องเพิ่มกำลัง
จิตที่เรียกว่าสมาธิ สมาธิเพิ่มเข้าอีกเรื่องหนึ่ง ก็
จะมีกำลังเพียงพอสำหรับสัมปชัญญะที่จะเผชิญ
หน้าเหตุการณ์

ควบคุมสถานการณ์นั้นๆ ให้อยู่ในความ
ถูกต้องคือผัสสะ เป็นผัสสะที่มีสติสัมปชัญญะ
ควบคุม มันก็เกิดเวทนาชนิดที่มีความรู้อันถูก

ต้องควบคุม ไม่เป็นเวทนาโง่ เวทนาโง่คือทำให้
หลงรักหลงยินดีในเมื่อเป็นสุขเวทนา หลงโกรธ
ขัดเคืองในเมื่อเป็นทุกข์เวทนา หรือว่าให้เกิด
โมหะอวิชชาในเมื่อมันเป็นทุกข์ขมสุขเวทนา

ตามหลักท่านวางไว้อย่างนี้ว่า ถ้า
เป็นสุขเวทนา มันก็ชวนให้เกิดกิเลสประเภท
โลภะ ราคะ ถ้าเป็นทุกข์เวทนา ก็ชวนให้เกิด
กิเลสประเภทโทสะ โกรธ ถ้าเป็นทุกข์ขมสุข
เวทนา ก็ชวนให้เกิดกิเลสประเภทโมหะหรือ
อวิชชา หรือแม้ที่สุดแต่ความสงสัย

นี้สามารถจะควบคุมสิ่งเหล่านี้ได้
ก็ด้วยอำนาจของสติที่เอาปัญญามาทำเป็น
สัมปชัญญะควบคุมผัสสะนั้น ผัสสะก็ออกมาเป็น
เวทนาที่ประกอบอยู่ด้วยสติสัมปชัญญะ ก็ไม่
ทำให้จิตหลงไหลจนเกิดกิเลสโดยนัยดังที่กล่าว
แล้ว มันก็ไม่เกิดตัณหาจากเวทนานั้นๆ ได้มันก็
หยุดเพียงเวทนา

หากว่าเวทนานั้นแสดงอาการออกมา
อย่างไร ก็มีปัญญารู้ว่าควรจะต้องจัดจะต้องทำ
อย่างไรหรือไม่ ถ้าไม่ต้องจัดไม่ต้องทำอะไร
ก็ไม่ต้องทำอะไร ถ้าต้องจัดต้องทำอะไรก็ทำไป
อย่างถูกต้องตามที่มันควรจะทำ

นี่ความทุกข์ไม่เกิดเพราะกิเลสไม่เกิด
คือไม่เกิดตัณหา ไม่เกิดอุปาทาน ไม่เกิดภพ เกิด
ชาติ หรือเกิดความทุกข์ทั้งปวง อย่างนี้เรียกว่า
เป็นผู้รู้ รู้และก็รู้ตัว และก็รู้ปฏิบัติให้ถูกต้องตาม
กรรมที่มันเกิดขึ้น นี่เรียกว่ามีชีวิตอยู่อย่างถูกต้อง
เพราะมีความรู้ ก็ได้มีความเป็นมนุษย์ซึ่งสูงกว่า
ความเป็นคน

เรื่องนี้พูดหลายครั้งหลายหนแต่ไม่ค่อย
จะมีใครฟังว่าเกิดมาก็เป็นได้แค่เพียงคน จนกว่า
จะมีจิตใจสูงพอสมควรจึงจะได้เป็นมนุษย์ซึ่ง
แปลว่ามีจิตใจสูง เพราะมีความรู้อย่างถูกต้อง

จึงทำให้จิตใจสูง หรือจะพูดให้ลึกซึ้งกว่านั้นก็มี
สติ ปัญญา สัมปชัญญะ สมาธิเพียงพอ สามารถ
ควบคุมความรู้ที่เกิดขึ้นตามสัญชาตญาณให้เป็น
ไปแต่ในทางที่ไม่ผิดพลาดคือให้เป็นโพธิ อย่าให้
เป็นกิเลส

ในความรู้ของสัญชาตญาณนั้นมันมีอยู่
ในชีวิตประจำชีวิต มันเอาออกไม่ได้ เช่นความ
รู้สึกว่ามีตัว มีตัวฉันๆ นี่มันเป็นความรู้สึกของ
สัญชาตญาณมีอยู่ประจำในจิตใจของสิ่งที่มีชีวิต
ถ้ามันไม่มีความรู้สึกอันนี้มันก็ไม่มีชีวิต มันไม่
ถนอมชีวิต มันไม่รักษาชีวิตมันก็เป็นไปไม่ได้

ดังนั้นจึงมีสัญชาตญาณกลางๆ เป็นเดิม
พัน เมื่อมีความรู้สึกว่ามีตัวมีตน ความรู้สึกที่เป็น
สัญชาตญาณว่ามีตัวมีตนนี้ระวางให้ดี ถ้าควบคุม
ไม่ได้มันก็จะรุนแรงไปจนเป็นกิเลสคือเห็นแก่ตน
และก็ทำผิดทำชั่วทุกอย่างทุกประการทั้งเพื่อตน

และแก่ผู้อื่น นี่มันเป็นสัญญาตญาณที่ควบคุมไว้
ไม่ได้มันก็ไปเป็นกิเลส

แต่ถ้ามันเป็นสัญญาตญาณที่ได้รับ
การควบคุมด้วยสติปัญญา มันก็กลายมาเป็น
โพธิ มันตรงกันข้าม ฝ่ายหนึ่งควบคุมไม่ได้ก็
ไปเป็นกิเลสเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ถ้าควบคุมได้
มันกลายมาเป็นโพธิสำเร็จประโยชน์ ให้สำเร็จ
ประโยชน์แก่การที่เกิดมาเป็นมนุษย์เป็นคนนี้จะ
ได้ทำประโยชน์สูงสุดยิ่งๆ ขึ้นไป

นี่ขอให้รู้จักระวังไว้ว่า ความรู้สึกว่ามีตัว
ตนนั้น ถ้าควบคุมไว้อย่างถูกต้องได้มันก็รู้ว่าควร
จะปฏิบัติตนอย่างไรให้เจริญงอกงามก้าวหน้า
อย่างไร จนกว่าตัวตนนั้นจะหลุดพ้นออกไปจาก
การเวียนว่ายในกองทุกข์ นี่สัญญาตญาณแห่งตัว
ตนกลายเป็นโพธิแล้ว ก็สามารถจะดำเนินไปใน
ทางที่จะดับทุกข์

ที่นี้ไม่อย่างนั้นมันเป็นไปได้ในทางความ
ต่ำความเลวของคนที่ไม่รู้ มันก็เห็นแก่ตนๆ มัน
ก็มีกิเลสทุกชนิด เกิดโลภะ โทสะ โมหะ อะไร
ก็ได้ทุกชนิดเลยเพราะความเห็นแก่ตนแล้วก็
เบียดเบียนออกไปไม่มีที่สิ้นสุด จนกลายเป็น
เบียดเบียนกันทั้งโลกอย่างที่เราเห็นอยู่ใน
ปัจจุบันนี้ว่า ความเห็นแก่ตนเป็นปัจจัยแห่ง
สงครามซึ่งสร้างความเดือดร้อนขึ้นทั่วโลก
เพราะความเห็นแก่ตน นี่สัญญาตญาณที่ควบคุม
ไว้ไม่ได้กลายมาเป็นกิเลสคือความเห็นแก่ตน มัน
รุนแรงเข้มข้นจนกลายเป็นกิเลส มันก็มีผลเลว
ร้ายอย่างนี้

แต่ถ้าว่าความรู้สึกรู้ว่ามีตัวตนนั้น
ควบคุมไว้ได้อย่างถูกต้อง รู้ว่าควรจะทำปฏิบัติ
อย่างไรก็ปฏิบัติอย่างถูกต้อง มันก็ควบคุมไว้ได้
มันก็รู้ว่าจะสร้างความเจริญกันอย่างไร จะสร้าง

ความเจริญกันอย่างไร มันจึงสร้างความเจริญ
ได้ ยังพอมีจิตใจเจริญบรรลุมรรคผลนิพพานก็
เพราะความเห็นแก่ตนอย่างถูกต้อง ไม่ได้เห็น
แก่ตนอย่างกิเลสแต่เห็นแก่ตนอย่างโพธิปัญญา
โพธิปัญญานำให้รู้ว่าปฏิบัติอย่างไร ชีวิตนี้
นามรูปนี้มันจึงจะวิวัฒนาการไปในทางที่ถูก
ต้องและก็ดับทุกข์ได้และก็อยู่เย็นเป็นสุข นี้
เรียกว่ารู้อย่างลึกซึ้ง รู้เรื่องสัตตชาตญาณที่มัน
ต้องมีในคน

แม้แต่ในสัตว์เดรัจฉานมันก็มีความ
รู้สึกที่ตัวตน สัตว์เดรัจฉานเสียอีกไม่มีอะไรมา
ยั่วให้สัตตชาตญาณเป็นกิเลสมากมายเหมือนคน
เพราะมันสมองหรือที่ตั้งแห่งการคิดนี้นั้นมันไม่
ประณีตมันไม่ละเอียดเหมือนคน แต่ถึงอย่างนั้น
สัตว์เดรัจฉานก็ต้องมีความรู้สึกที่มีความหมาย
เป็นตัวตน มันจึงได้ทำการหาอาหารกินหรือ

ต่อสู้ป้องกันภัย แม้ที่สุดแต่ว่าสืบทพันธุ์แล้วก็ไม่
มากมายเลยเถิดเกินไปเหมือนมนุษย์ เป็นการ
สืบทพันธุ์ตามธรรมดา ปัญหาอาชญากรรม
ทางเพศจึงไม่มีในหมู่สัตว์เดรัจฉานเหมือนที่มี
มากมายในหมู่มนุษย์

นี่ดูให้ดีกว่าสัตว์เดรัจฉานนั้นมันก็มี
อะไรๆ เหมือนกับมนุษย์แต่มันไม่ได้วิวัฒนาการ
ไปในระดับเดียวกัน สัตว์ชาติญาณก็คงเป็นเพียง
สัญชาติญาณตามธรรมดาๆ หรือจะผิดไปบ้าง
ก็เพียงเล็กน้อย ไม่เป็นความคิดนึกที่เลวร้าย
มหาศาลที่เป็นความเห็นแก่ตนแล้วทำลายผู้อื่น
อย่างลึกซึ้งเหมือนพวกมนุษย์

แล้วก็อยากจะพูดเลยไปถึงว่าแม้แต่
ต้นไม้นี้ ใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็อยากจะพูดว่า
ต้นไม้ก็มีความรู้สึกที่เป็นสัญชาติญาณแห่งความ
เห็นแก่ตน ดังนั้นต้นไม้จึงรู้จักรักชีวิตมีความนึก

ความคิดชนิดน้อยๆ พอสมควรแก่ความเป็นต้น
ไม้มันจึงมีความรู้ว่าจะออกรากไปในทางไหน หา
อาหารได้อย่างไร จะยื่นกิ่งยื่นใบออกไปรับแสง
สว่างในทางไหน แล้วก็มีการต่อสู้ป้องกันตัวตาม
สมควร ถ้าใครไปฟันต้นไม้เข้มนั้นก็จะมีเนื้องอก
ออกมาเยียวรักษาให้หายไป อย่างนี้เป็นต้น มัน
ก็ตั้งอยู่บนสัตยชาติญาณแห่งความมีตัวตน เป็น
อันว่าขึ้นชื่อว่าชีวิตๆ แล้วต้องมีสัตยชาติญาณ
แห่งความมีตัวตนเป็นพื้นฐาน

ที่นี้มันก็แล้วแต่ว่ามันจะเลยเถิดไปเป็น
กิเลสหรือมันจะดีขึ้นมาเป็นโพธิ์ สัตยชาติญาณ
มันสามารถที่จะได้รับการอบรมให้เป็นไปใน
ทางผิด เกิดความทุกข์กันได้ ให้เป็นไปในทาง
ความถูก ดับทุกข์ก็ได้ หลักศีลธรรม จริยธรรม
หรือพระศาสนาทั้งหมดทั้งสิ้นก็ได้วางไว้อย่าง
ครบถ้วนแล้วสำหรับควบคุมสัตยชาติญาณเหล่า

นี้ หรือพัฒนาสัญชาตญาณเหล่านี้ให้เป็นมาใน
ทางแห่งโพธิ คือความถูกต้องที่จะดับทุกข์ได้

คำว่าถูกต้องๆ นี้อย่าต้องถกเถียงกัน
ให้มากมายให้เหนื่อยยากลำบากเลย ถ้าคำว่า
ถูกต้องๆ แล้วมันก็มีความหมายว่ามีประโยชน์
และดับทุกข์ได้ ถ้ามันไม่พิสูจน์ความดับทุกข์ได้
ก็เรียกว่ามันไม่ถูกต้อง ถ้ามันถูกต้องมันต้องดับ
ทุกข์ได้ เพราะฉะนั้นขอให้เรายึดถือหลักความ
ถูกต้องตามหลักของธรรมะซึ่งมีอยู่ง่ายๆ อย่า
ไปหลงไหลเรื่องจิตวิทยาสมัยใหม่ กว่าจะบัญญัติ
ความถูกต้องกันได้สักทีก็เถียงกันแทบตายแล้วก็
ยังไม่เป็นความถูกต้องที่แท้จริง

นี่โลกสมัยนี้แม้จะเจริญด้วยการศึกษา
อย่างไรก็ตามจะยังไม่รู้จักคำว่าถูกต้อง มันเป็นเรื่อง
ถูกต้องทางตรรกะทาง *philosophy* ทางความ
คิดนึกคำนวณอะไรต่างๆ นานาแล้วมันดับทุกข์

ไม่ได้ เพราะมันเป็นความถูกต้องของการคำนึง
คำนวณตามเหตุตามผล ที่มีมาอย่างผิวเผินจะ
ต้องเอาตัวจริงของสังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นหลัก

ถ้ายังมีความทุกข์อยู่ก็ยังไม่ถูกต้อง ถ้า
ดับทุกข์ได้ก็มีความถูกต้อง เราจะต้องมีความ
ถูกต้องในชีวิตประจำวันจนไม่มีความผิดพลาด
ในการทำหน้าที่ของตนๆ สิ่งที่เราเรียกว่า
หน้าที่คือธรรมะ จะต้องประพฤติกให้ถูกต้อง
หน้าที่มีอยู่ก็อย่างๆ จะต้องประพฤติกให้ถูกต้อง
เพราะมันก็มีมากอย่างจนเรียกว่าแต่ละวันๆ
เราก็มีหน้าที่แทบจะตลอดวัน

เราจะต้องตื่นนอน เราจะต้องล้างหน้า
เราจะต้องแปรงฟัน เราจะต้องอาบน้ำ เรา
จะต้องถ่ายอุจจาระถ่ายปัสสาวะ เราจะต้องกิน
อาหาร เราจะต้องล้างถ้วยล้างจาน ถูบ้านถูเรือน
จะต้องแต่งเนื้อแต่งตัว จะต้องลงบันไดเรือนไป

ทำงานแล้วแต่ว่าจะไปทำสวน ทำนา ทำราชการ
ค้าขาย ไปเป็นกรรมกร หรือไปเป็นคนขอทาน
ก็ตามใจ

มันมีหน้าที่ให้ทำตลอดวันก็ทำหน้าที่
ถูกต้องตลอดวันก็คือปฏิบัติธรรมะตลอดวัน
ถ้าเขารู้ว่านี่คือเป็นการปฏิบัติธรรมะที่ต้อง
ตลอดวันเขาก็พอใจ เมื่อพอใจก็มีความสุข ก็มี
ความสุขทุกหน้าที่ เมื่อทำหน้าที่ทั้งวันก็มีความสุข
สุขทั้งวัน นี่ประโยชน์มหาศาลของการเป็นผู้รู้ รู้
ว่าธรรมะคือหน้าที่ หน้าที่คือธรรมะ

ทำหน้าที่ให้ถูกต้องอยู่ตลอดวัน มีความ
พอใจตลอดวัน มีความสุขในความพอใจเป็น
ความสุขที่ไม่ต้องใช้เงิน คนโง่มันไปหลงเอาความ
เพลิดเพลินที่หลอกลวงว่าเป็นความสุข หาเงินได้
เท่าไรก็ไปซื้อหาความเพลิดเพลินที่หลอกลวงจน
หมดสิ้น เงินก็ไม่พอใช้มันก็ต้องคดโกง มันก็ทำ

อาชญากรรมในที่สุดมันก็ไปจบชีวิตอยู่ในคุกใน
ตารางในนรกอะไรก็ตามเรื่องของมัน

แต่ถ้ารู้ว่าความสุขที่แท้จริงคือความ
พอใจเกิดจากการทำหน้าที่ถูกต้องแล้ว มันก็
เป็นสุขได้ตลอดเวลาที่ทำหน้าที่ ไม่ต้องใช้เงิน
แม้แต่สักสตางค์เดียวที่จะต้องซื้อหาความสุข
แต่กลับได้รับความสุขที่แท้จริง คือความพอใจ
ในหน้าที่อยู่ตลอดวันๆ เพราะต้องทำหน้าที่
ตลอดวัน

กระทั่งว่าเราแม้ว่าเราคืบขึ้นมาตรงไหน
ก็ต้องเอื้อมมือไปเกา ฟิงแล้วมันก็นำหัว แม่นี่
มันก็เป็นหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่อย่างนี้แล้วมันก็
เป็นการปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรมะ หน้าที่ที่ถูก
ต้องที่ต้องกระทำ มันมีตั้งแต่ละเอียดย่อย
ที่สุดขึ้นไปจนถึงยิ่งใหญ่ ก็ต้องทำให้ถูกต้องกัน
ทั้งนั้น ผู้รู้เท่านั้นที่จะสามารถทำหน้าที่ได้ถูก

**ต้องและก็มี ความพอใจในทุกหน้าที่ และก็มี
ความสุขเมื่อปฏิบัติหน้าที่**

เมื่อปฏิบัติหน้าที่ทั้งวันมันก็มีความสุข
ทั้งวัน โดยไม่ต้องใช้เงินซื้อหาความสุข เงินมันก็
เหลือ เงินมันก็เหลือ มีความสุขที่แท้จริงอยู่โดย
การทำหน้าที่ พอใจในหน้าที่ ผลงานมันก็ยังม
มันก็ออกมาเป็นเงินเป็นทอง มันก็เหลือเอาไป
ใช้เป็นประโยชน์อย่างอื่นตามสมควรก็ได้

**ถ้ามีความสุขที่แท้จริง ไม่ต้องใช้
เงินเงินกลับเหลือ ถ้าบูชาความเพลิดเพลิดที่
หลอกลวง เงินไม่พอใช้ ก็เป็นเหตุให้คดโกง
เพราะความเห็นแก่ตัวของกิเลส นี่เป็นผูู้
สามารถจะมีความสุขอยู่ทุกอิริยาบถ**

เพราะเราต้องทำหน้าที่อยู่ทุกอิริยาบถ
อิริยาบถใดก็ตาม พอทำหน้าที่เราก็คือเป็นสุข
เพราะพอใจเลยเป็นผู้มีความสุขอยู่ทุกอิริยาบถ

จนกระทั่งว่าไอ้ มันเต็มไปด้วยความถูกต้อง ยกมือไหว้ตัวเองได้ เมื่อยกมือไหว้ตัวเองได้นั้นแหละเป็นเครื่องหมายถึงที่สุดแล้วก็มีความถูกต้อง มีความพอใจในตัวเอง ชื่นใจในตัวเอง เป็นความสุขที่แท้จริงสงเคราะห์ลงในพระนิพพาน คือความเย็นแห่งจิตใจ

ถ้าใครทำอะไรดำรงชีวิตอยู่ในลักษณะที่ยกมือไหว้ตัวเองได้อยู่เสมอแล้ว นั่นแหละคือความเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง ควรจะมีสำหรับเป็นเครื่องบูชาพระพุทธเจ้า นี้ขอให้ความรู้สึกเป็นสติสัมปชัญญะอย่างนี้ แล้วก็ทำการทำงานในหน้าที่อยู่ด้วยความพอใจด้วยสติสัมปชัญญะอย่าทำหน้าที่ด้วยกิเลสตัณหาซึ่งเป็นความโง่ บუชาความเพลิดเพลिनที่หลอกลวง คนพวกนี้ทำงานด้วยกิเลสตัณหา ตกนรกไปพलगทำงานไปพलग ตกนรกไปพलगทำงานไปพलग

ขอให้สังเกตดูให้ดีว่าคำนี้มีความจริง
มาก คนที่มีความรู้ผิตเข้าใจผิตบุชาความ
เพลิตเพลิตที่หลอกหลวงแล้วเขาก็จะต้องมีการ
งานชนิดที่เราร้อน เพราะมันต้องการด้วยกิเลส
ตัณหา มันทำงานอย่างที่เราเรียกว่าในจิตใจเดือด
พล่านอยู่ด้วยกิเลสตัณหา นรกไฟเผาไปพลา
งทำงานไปพลา

เคยเห็นคนขับรถ คนแจวเรือจ้างมีอยู่
๒ พวกอย่างนี้ คนแจวเรือจ้างบางคนแจวเรือ
ไปพลางดำโชคชะตาเทวดาผีสา่งไปพลาง อีก
คนหนึ่งมันแจวเรือไปพลางร้องเพลงไปพลา
งแกว่งเท้าไปในอากาศพลางร้องเพลงไปพลา
งคนขับรถแท็กซี่ก็เหมือนกันบางคนมันดำอะไร
ก็ไม่รู้ ดำผี ดำเทวดา ดำโชคชะตาราศีของมัน
ไปพลาง ขับรถด้วยกิเลสที่กลุ่มมอยู่ในจิตใจ
แล้วมันยังพลอยดำเราที่ว่าขับรถอย่าง

ถูกต้องสวนทางกับคนชนิดนี้ มันทำผิดแท้ๆ มันยังด่าเรา ยิ่งด่าเราอย่างหยาบคายเลย เคยประสบมาอย่างนี้ แล้วคนที่ขับรถให้นั่งก็คือคุณสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นผู้ถูกด่าจากแท็กซี่มหาเลวร้าย มันขับรถด้วยการด่าตลอดเวลา อย่างนี้จะไม่ให้เรียกว่าตกรอกไปพลาจทำงานไปพลาจอย่างไรได้ แต่มันก็มีคนขับแท็กซี่จำพวกหนึ่งก็มีสติสัมปชัญญะมีความถูกต้อง มันก็ไม่ต้องเป็นอย่างนั้น

ขอให้สังเกตดูว่าถ้ามันมีความเป็นผู้รู้ ผู้รู้มันก็ทำงานไปพลาจเป็นสุขไปพลาจ ถ้ามันไม่เป็นผู้รู้มันก็ตกรอกไปพลาจทำงานไปพลาจ นี่ขอให้คิดว่าความเป็นผู้รู้มันมีความสำคัญอย่างไร มันเป็นจุดตั้งต้นของทุกสิ่ง ความรู้หรือปัญญา

สัมมาทิฏฐินี้ต้องมาก่อนสิ่งใดเพราะมัน

เป็นกฎของธรรมชาติ ข้อนี้ขอให้เข้าใจให้สนใจ
ว่ามันเป็นกฎของธรรมชาติ จะต้องมีความรู้ใน
เรื่องนั้นๆ ก่อนและก็มีเจตนาที่จะกระทำนี้ก็เป็น
ศีล มีเจตนาที่จะกระทำ และก็กระทำด้วยกำลัง
จิตทั้งหมดนี้ก็เป็นสมาธิ

ดังนั้นขอให้ถือว่าเป็นหลักที่จะต้อง
สนใจอย่างยิ่งที่ว่าปัญญาจะต้องมาก่อน ตาม
หลักของอริยอัฏฐังคิกมรรคมีองค์แปด ๒ องค์
ข้างต้นเป็นปัญญา ๓ องค์ต่อมาเป็นศีล ๓ องค์
ต่อมาเป็นสมาธิ เมื่อมีการปฏิบัติจริงกระทำจริง
มันต้องปัญญามาก่อน แล้วก็มาถึงศีล ถึงสมาธิ

แต่ถ้าพูดโดยวิชาทางวิชาการทาง
ทฤษฎีก็พูดว่า ศีล สมาธิ ปัญญา เอาตามค่าที่
มากน้อยสูงต่ำ แต่ถ้าโดยพหุติณัยที่จะปฏิบัติโดย
แท้จริงแล้วต้องมีปัญญามาก่อน รู้ว่าอะไรเป็น
อย่างไรทำได้อย่างไรอะไรอย่างไรแล้วมันจึงจะมี

เจตนาที่จะทำคือเป็นศีล และมันก็ทำด้วยกำลัง
จิตกำลังกายอะไรทั้งหมดนี้มันจึงเป็นสมาธิ นี่
หลักอริยอัฏฐังคิกมรรคเรียงไว้ตามพระพุทธเจ้า
ตรัสว่า เป็นปัญญา เป็นศีล เป็นสมาธิ ถ้าท่าน
เป็นพุทธบริษัทโดยแท้จริงจะต้องไม่เข้าใจผิดใน
เรื่องนี้ จะต้องรู้จักใช้ให้เป็นประโยชน์

จะยกตัวอย่างว่าธรรมดาๆ ไม่เกี่ยวกับ
ศาสนา ไม่เกี่ยวกับธรรมะอะไร สัตว์มีชีวิตทั้ง
หลาย สัตว์มีชีวิตเดรัจฉานก็ได้ มันต้องรู้ก่อน
ว่ามันจะไปที่ไหนไปอย่างไรเพื่อประโยชน์อะไร
มันต้องรู้ก่อนแล้วมันจึงเจตนาที่จะไป คือเป็น
ศีลของมัน มันก็ไปด้วยกำลังจิตกำลังกายอย่าง
เต็มทีนั่นก็เป็นสมาธิของมัน ต้องขอใช้คำพูด
หยาบๆ ว่าแม้แต่หมามันก็รู้จักใช้ปัญญาก่อน
แล้วก็ใช้ศีล แล้วก็ใช้สมาธิ แล้วคนจะเลวไปกว่า
นั่นได้อย่างไร คนจะโง่ไปกว่านั้นได้อย่างไร

นี่ก็มีหลักพระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดเจน อยู่แล้วในอริยอัฏฐังคิกมรรค มีปัญญา แล้วมีศีล แล้วมีสมาธิ ศีล สมาธิก็ส่งเสริมปัญญา ยิ่งขึ้นไป ก็มีศีลสมาธิยิ่งขึ้นไปก็ส่งเสริมปัญญา ยิ่งขึ้นไป มันก็สำเร็จประโยชน์ถึงที่สุดด้วยอำนาจของปัญญา นี่หลักเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา นั่นมันเป็นเรื่องนิตินัย

ถ้าเป็นพถตินัยมันต้องเรียงคำพูดใหม่ ว่า ปัญญา ศีล สมาธิตามหลักอริยอัฏฐังคิกมรรค นี่ก็เป็นสิ่งที่ต้องรู้ ถ้ารู้แล้วก็เป็นผู้รู้สมกับคำว่า เป็นผู้รู้ เป็นอันว่าผู้รู้มันจะต้องทำอะไรถูกต้อง การทำอะไรถูกต้องคือธรรมะ ธรรมะ คือระบบของการกระทำที่ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ ของตนทุกชั้นตอนแห่งวิวัฒนาการ กระทั่งเพื่อประโยชน์ตัวเองและประโยชน์ผู้อื่น

นี่ขอให้ทุกคนจำความหมายหรือบท
นิยามของคำว่าธรรมะไว้อย่างง่ายๆ ว่าธรรมะ
คือระบบแห่งการกระทำ ไม่ใช่พูดเฉยๆ ไม่ใช่รู้
เฉยๆ เราก็ต้องกระทำ กระทำต้องกระทำเป็น
ระบบ เพราะมันต้องประพฤติหลายๆ อย่างรวม
กันมันจึงกลายเป็นระบบ เป็นระบบแห่งการ
กระทำ กระทำที่ถูกต้อง ถูกต้องคือไม่เกิดผลร้าย
มีแต่เกิดผลดี ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ของตน
เพื่อเลื่อนจากความเป็นคนมาสู่ความเป็นมนุษย์
ทุกขั้นตอนแห่งวิวัฒนาการตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้ง
เพื่อประโยชน์ตนเองและประโยชน์ผู้อื่น

ธรรมะคำเดียวมันมีความหมายอย่าง
นี้ มันครอบคลุมหน้าที่การงานทั้งโลกเลยๆ
ระบบการประพฤติกระทำที่ถูกต้องแก่ความเป็น
มนุษย์ของตนๆ ทุกขั้นตอนแห่งวิวัฒนาการ ทั้ง
เพื่อตนเองและทั้งเพื่อผู้อื่น นี่คือผู้รู้ ผู้รู้รู้อย่างนี้

เราจงต้อนรับวิชาบูชาด้วยความเป็นผู้รู้ มีสติปัญญา มีแต่ความรู้สึกรู้สึกที่ถูกต้อง กระทบอยู่ด้วยความถูกต้อง ไม่มีลักษณะที่ตกนรกไป พलग จะมีลักษณะที่มีสวรรค์เป็นที่พอใจไป พलग จนกว่าจะถึงอันดับสุดท้ายคือเลิกความพอใจ ไม่นรกไม่สวรรค์ เข้าไปสู่ความว่างในระดับของพระนิพพาน คือความเย็นตลอดอนันตกาล เรียกว่าเป็นผู้รู้ ขอให้เป็นผู้รู้กันในลักษณะอย่างนี้เถิด

ที่นี้ก็จะมาถึงคำว่าผู้ตื่น ผู้ตื่น ตื่นจากหลับด้วยอำนาจของกิเลส คือสัญญาตญาณมันยังหลับอยู่อย่างสัญญาตญาณ แล้วบางทีก็แปรไปเป็นกิเลสตัณหา มันยิ่งหลับหนักขึ้นไปอีก มันต้องมีสัญญาตญาณที่วิวัฒนาการมาในทางของโพธิ โภธิ คือ ปัญญา โพธิ แปลว่า ความรู้ ธรรมชาติแห่งความรู้ เรียกว่า โพธิ

มันมีสัญชาตญาณได้รับวิวัฒนาการ เป็นโพธิ คือความตื่น ความตื่นจากหลับ หลับ ด้วยกิเลสนิทรา คนอย่างนี้มันตื่นมันก็รู้อะไร ตามที่เป็นจริง ไม่เห็นกงจักรเป็นดอกบัว ไม่หลง ในวัตถุ บุขารสอร่อยทางวัตถุจนจิตใจไม่ได้รับการเอื้อเพื่อบริหารอย่างใดเลย โลกกำลังหลับ ด้วยกิเลสนิทรา

โลกปัจจุบันโดยทั่วไปกล่าวได้ว่ากำลัง หลับอยู่ด้วยกิเลสนิทรา คือเขาบูชาวัตถุ บูชา วัตถุเป็นบำเป็นหลัง แล้วก็พัฒนาวัตถุ พัฒนา วัตถุจนตกเป็นทาสของวัตถุ พัฒนาวัตถุจนตก เป็นทาสของวัตถุ

นี่เป็นหลักสำคัญที่ควรจำไว้สั้นๆ ว่า อย่าพัฒนาวัตถุจนตกเป็นทาสของวัตถุ อย่า บูชาวัตถุจนตกเป็นทาสของวัตถุ วัตถุเป็น เพียงอุปกรณ์ส่วนหนึ่งสำหรับประกอบให้ชีวิต

ร่างกายรอดอยู่ได้ เป็นที่ตั้งแห่งจิตใจ มีนาม
และรูปที่เป็นไปได้เท่านั้นเอง

วัตถุนั้นจำเป็น ไม่ใช่ไม่จำเป็น เพราะ
ว่ามันต้องกินต้องอาบต้องถ่ายต้องอะไร ต้อง
มีที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค มันก็เป็นสิ่งจำเป็น
แต่อย่าพัฒนาจนเป็นทาสของวัตถุ

เดี๋ยวนี้ใช้วัตถุเป็นเครื่องมีนเมา
มอมเมาให้หลงใหลในความสุขสนุกสนาน
เอร็ดอร่อยทางเนื้อทางหนัง ทางตา ทางหู ทาง
จมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ แล้วก็พัฒนากัน
ใหญ่จนเป็นทาสของวัตถุ เกิดความก้าวหน้าแต่
ในทางวัตถุซึ่งเป็นเครื่องส่งเสริมกิเลส คนในโลก
หรือโลกก็มีกิเลสมากขึ้น มันก็มีปัญหาอย่าง
ที่เห็นอยู่ทุกวันนี้

ปัญหายุ่งยากไปหมดเนื่องมาจากความ
เป็นทาสของวัตถุ อย่าหลงความเพลิดเพลिन

สนุกสนานทางวัตถุว่า เป็นความสุขอันแท้จริง ให้เห็นตามที่เป็นจริงว่ามันเป็นความเพลิดเพลิด ที่หลอกลวง เป็นผู้ตื่นจากหลับคือกิเลส แล้วก็รู้ ความถูกต้อง ไม่หลงไหล ไม่งมงาย ไม่ตกไปสู่ ไสยศาสตร์ซึ่งมีไว้สำหรับคนปัญญาอ่อน

ไม่ติดอยู่แค่พิธีรีตองซึ่งเป็นเพียงเครื่อง นำการกระทำเข้าไปสู่ความถูกต้องในชั้นสูงขึ้นไป อย่ามาติด อย่ามามัวติดอยู่แค่พิธีรีตอง หรือ แม้แต่พิธีกรรมให้เลยขึ้นไปถึงความถูกต้องของการประพฤติการกระทำและดับทุกข์ได้ อย่างนี้ เรียกว่าเป็นผู้ตื่น

อธิบายตามหลักสัพปุริสธรรม ๗ ประการ จะง่ายกว่าเป็นผู้ตื่นได้อย่างไร คือเป็นผู้รู้ เหตุ เป็นผู้รู้ผล เป็นผู้รู้ตน เป็นผู้รู้ประมาณ เป็นผู้รู้กาลเวลา เป็นผู้รู้บริษัท เป็นผู้รู้บุคคล ความถูกต้องของสิ่งทั้ง ๗ นี้ มันมีได้แต่คนที่ลืมตา

เท่านั้น ที่ยังหลับตามันมองเห็นไม่ได้ จะต้องเป็นผู้ตื่นอย่างนี้จึงจะเป็นพุทธบริษัท คือสาวกของพระพุทธเจ้า ตามตัวหนังสือก็แปลว่าผู้นั่งแวดล้อมพระพุทธเจ้า

ปริ แปลว่า รอบ สัป แปลว่า นั่ง บริษัท แปลว่า นั่งรอบๆ เป็นวงล้อมสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พุทธบริษัทก็คือผู้ที่นั่งเป็นวงล้อมรอบพระพุทธเจ้า เขาจะต้องเป็นผู้ตื่นอย่างพระพุทธเจ้าจึงจะสามารถเข้าไปนั่งล้อมรอบพระพุทธเจ้าได้ ขอให้เราเป็นผู้ตื่น ตื่นยิ่งๆ ขึ้นไป เพื่อเป็นเครื่องบูชาในคาบสมัยวิสาขบูชานี้

ที่นี้ก็มาถึงผู้เบิกบาน ไม่มีความทุกข์ใดๆ อาตมาขอเติมคำๆ หนึ่งซึ่งลืมได้ยากกว่าให้มันละอายแมว แมวยกตัวอย่างเพียงแมว หมูหมาไก่ก็เหมือนกัน ยกตัวอย่างเพียงแมว ว่ามันไม่มีความทุกข์ ความวิตกกังวลมากเหมือนคน

คนนี้นั้นมีความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว ความวิตกกังวล ความอาลัย อารมณ์ ความอิจฉาริษยา ความหวง ความหึง นี้นั้นมากเกินไป และมันก็จะไร้มันไม่เบิกบาน มันเบิกบานไม่ได้ มันมีแต่อยากหดเหี่ยวหดหู่ ฟังดูให้ตีว่า มันน่ากลัวสักเท่าไร สักเท่าไร? ความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว ความวิตกกังวล อาลัยอารมณ์ ความอิจฉาริษยา ความหวง ความหึง

เหมือนกับเพลงที่ได้ร้องเพลงเมื่อตะกี้ว่า ไก่ไม่ต้องกินยานอนหลับ แต่คนทั้งโลกนี้กินยานอนหลับเป็นต้นๆ แต่ละวันๆ คนทั้งโลกต้องกินยานอนหลับ ไก่มันไม่ต้องกินยานอนหลับเหมือนกันแมวมันไม่ต้องกินยานอนหลับมันก็หลับได้ มันไม่วิตกกังวล อาลัยอารมณ์ นอนหลับยากจนเป็นโรคประสาท

ถ้าใครเป็นโรคประสาทด้วยความวิตกกังวล อาลัยอาวรณ์ ละอายแหม่ให้มากๆ ละอายแหม่ให้มากๆ มันไม่มีความเบิกบานเสียเลย อย่าเป็นทุกข์ให้มันป่วยการ เพราะมันไม่มีประโยชน์อะไรแก่ใคร จิตใจเป็นสิ่งที่บังคับได้ แม้ความเจ็บไข้มากก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ ละอายแหม่ คือว่าให้ความเจ็บไข้มันมาเป็นเครื่องสั่งสอนให้รู้ความจริงของธรรมชาติ และก็พอใจศึกษาความเจ็บไข้ในฐานะเป็นบทเรียน ไม่ต้องเป็นทุกข์ สามารถควบคุมจิตใจไว้ไม่ต้องให้เป็นทุกข์

ถ้ามันมีความเจ็บๆ โ้อ มันก็รู้สึกแค่รู้สึกที่ระบบประสาททางธรรมชาติ ระบบประสาทตามธรรมชาติมันต้องรู้สึกอย่างนั้น ไม่ใช่กูจะตายแล้ว มันรู้สึกของมันอย่างนั้นมันก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ หรือความเอร็ดอ่อยสนุกสนานเพลิดเพลิดมาเพราะว่ามันความรู้สึกแก่ระบบ

ประสาทเช่นนั้นสำหรับอารมณ์ชนิดนั้น กูจะไม่
ไปหลงรัก ไม่ไปหลงดีใจ ไม่ไปหลงบูชาอะไรกับมัน

ถ้าจะไปหลงรักหลงบูชาสิ่งเหล่านั้นโดย
เฉพาะเรื่องกามารมณ์ มันก็ต้องหดหู่เหมือนกัน
มันไม่เบิกบาน ถ้ามันเบิกบานมันเบิกบานของ
คนบ้า มันไม่ใช่ของคนดี คือมันเป็นเรื่องบ้าวบ
เดียวๆ เรื่องของกามารมณ์ทั้งหมดเป็นเรื่องของ
การบ้าวบเดียว มันเรื่องของคนบ้า ที่นี้ไม่ต้องบ้า
ก็เลยปกติเยือกเย็นอยู่ด้วยความหมายของพระ
นิพพาน คือเย็น ไม่ร้อนเพราะกิเลส

ทุกคนมันมีความทุกข์วิตกกังวลจึงไม่
เบิกบาน รวมอยู่ที่ความตาย มันไม่รู้ว่าความ
ตายเป็นเพียงธรรมชาติธรรมดาอย่างนั้นเองของ
สังขาร มันก็กลัวตาย ความกลัวทุกอย่างมันไป
รวมอยู่ที่ความตาย เช่นว่ากลัวเสียชื่อเสียง มัน
ก็กลัวว่าเสียชื่อเสียงแล้วมันก็หาकिनยาก หากิน

ยากก็นำไปสู่ความตาย กลัวโรคภัยไข้เจ็บนี้เห็น
ชัดเพราะมันนำไปสู่ความตาย กลัวยากกลัวจน
ก็เพราะว่ามันไม่มีอะไรจะกินมันจะนำไปสู่ความ
ตาย

ขึ้นชื่อว่าความกลัวแล้วมันไปสรุปรวม
อยู่ที่ว่าความตาย มันทำให้เกิดความขาดแคลน
นั่นนี้ มันก็ไปมีผลสุดท้ายที่ความตาย มันก็เลย
กลัว ดังนั้นไม่ต้องกลัว ในบรรดาที่เขากลัวๆ กัน
นั้นเราไม่ไปกลัวให้มันหุดหู่ให้หุดเหี่ยว มีความ
รู้ว่ามันเป็นอย่างนั้นมันเป็นอย่างไร มันจะต้อง
แก้ไขกันอย่างไร และก็แก้ไขมันอย่างสนุกสนาน
มันอยู่ในวิสัยที่แก้ไขได้ก็ไม่ต้องกลัว

ทีนี้ถ้ามันเป็นเรื่องที่อยู่นอกวิสัยที่จะ
แก้ไขได้ เช่น เป็นเรื่องวิบัติบังเอิญของธรรมชาติ
จะมีน้ำท่วมใหญ่หรือจะมีไฟไหม้โลก เอ้า สมมติ
ว่าจะมีไฟไหม้โลก กูก็ไม่กลัว ตายมันก็ตายไป กู

ก็ไม่กลัวให้ป่วยการ ก็หัวเราะมันเสียอีก หัวเราะ
เยาะมันเสียอีก ร่างกายมันจะดับไปก็ดับไป นี้
เขากลัวระเบิดปรมาณูกันจนเป็นโรคประสาท
ตั้งครึ่งโลกแล้วมั้ง ฟังดูมันกลัวระเบิดปรมาณู
นอนไม่หลับกัน ต้องกินยานอนหลับกันตั้งครึ่ง
โลกแล้วมั้ง นี่มันเบิกบานอะไรได้

สรุปว่าเวทนาทั้งหลายๆ สุขเวทนาจี
ดี ทุกขเวทนาจีดี อทุกขมสุขเวทนาจีดี เป็น
เพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นแก่ระบบประสาทตาม
ธรรมชาติ ในร่างกายเรามีระบบประสาท
ระบบประสาทมันมีหน้าที่รู้สึกตามกฎของ
ธรรมชาติ แล้วมันก็รู้สึกตามกฎของธรรมชาติ
เราก็อันรู้สึกตามกฎของธรรมชาติ ไม่เป็นตัว
ตน ไม่เป็นของตน ไม่เป็นเวทนาของกู มันเป็น
เพียงความรู้สึกแก่ระบบประสาทตามธรรมชาติ
มันไม่มีตัวกู มันไม่มีของกู อย่างนี้จิตใจมันก็เบิกบาน

อุปมาเหมือนกับว่ามีดอกบัวบานอยู่
ภายในหัวใจ ดอกบัวคือพุทธะ คือความรู้ คือ
สติปัญญา เบิกบานอยู่อย่างถูกต้องอยู่ในภายใน
เสมอ นี่คือความเป็นผู้เบิกบาน เอ้า รวมกันเป็น
๓ อย่าง เป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้เบิกบาน รู้ตาม
ที่เป็นจริงคือดับทุกข์ได้เขาเรียกว่าเป็นผู้รู้ ก็ตื่น
จากกิเลสนิทรา ไม่หลับด้วยกิเลสหรืออวิชชา
ก็เรียกว่าเป็นผู้ตื่นจากหลับ แล้วเป็นผู้เบิกบาน
แจ่มใสสดชื่นอยู่ เพราะมีพุทธะเป็นดอกบัวบาน
อยู่ข้างใน

ขอให้เราทั้งหลายต้อนรับวิสาขบูชาอัน
เวียนมาถึงเข้าอีกเป็นวาระเช่นนี้ ด้วยการทำตน
ให้เป็นพุทธบริษัทให้เหมาะสมแก่ความหมาย
ของคำว่าพุทธบริษัท คือความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้
เบิกบาน แล้วก็หมดปัญหาสำหรับความเป็น
มนุษย์ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานได้ก็หมดปัญหา

สำหรับความเป็นมนุษย์ มิฉะนั้นจะต้องโง่เขลา
จะต้องหลับด้วยกิเลส จะต้องซบเซาหดหู่ เบิก
บานไม่ได้

ขอให้สนใจเป็นพิเศษเถิด ที่มันไม่รู้ มัน
ไม่ตื่น มันไม่เบิกบานเพราะว่าเรามันไม่รู้เสีย
จริงๆ ไม่เป็นพุทธบริษัทเสียเลย ถ้าเป็นพุทธ
บริษัทกันบ้างก็จะสามารถรู้ยิ่งๆ ขึ้นไปที่ละ
น้อยๆ ตามลำดับจนกระทั่งเป็นผู้ตื่นจากหลับ
ด้วยอำนาจของกิเลส และก็เบิกบานเหมือน
ดอกบัวบานชนิดที่ไม่รู้จักโรย เพราะว่าเบิกบาน
ด้วยความรู้ด้วยพุทธิด้วยโพธิ นี่มันเป็นอย่างนั้น

เห็นได้ชัดว่าเราจะต้องมีการปฏิบัติที่
ถูกต้องเท่านั้นเป็นพระเจ้าที่จะช่วยเราได้ จะ
ต้องพูดกันตรงๆ ว่า พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัส
ว่าต้องช่วยตนเอง ตถาคตเป็นเพียงแต่ผู้บอก
วิธี เป็นผู้ชี้ทาง เป็นผู้บอกวิธี และทุกคนจะ

ต้องเดินด้วยตนเอง คือช่วยตนเอง นี่คำว่าช่วยตนเองมันมีความหมายอย่างนี้ ทำได้เฉพาะผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานเท่านั้น ดังนั้น พุทธบริษัทจึงไม่เชื่อผีसांगเทวดา พระเจ้า พระเป็นเจ้าอะไรที่ไหน เอาการกระทำที่ถูกต้องของตนเป็นพระเจ้า หน้าที่ที่ถูกต้องคือพระเจ้าที่จะช่วยให้รอดได้

พระพุทธเจ้าก็เป็นเพียงผู้รู้กฎของธรรมชาติและนำมาเปิดเผยว่า ปฏิบัติอย่างนี้ๆ ความทุกข์จะไม่เกิด ความทุกข์จะสูญสิ้นไป เราจะต้องมีการปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องช่วยตน แล้วถ้าจะสนองคุณพระพุทธเจ้าผู้บอกทาง ก็สนองพระคุณด้วยปฏิบัติบูชาอีกนั่นเอง

ฟังดูแล้วคล้ายกับเอาเปรียบ บูชาพระพุทธเจ้าแต่ผลกลับได้แก่ตนเอง อย่าคิดว่าเอาเปรียบเลย พระพุทธเจ้าท่านต้องการอย่างนั้น ต้องการให้บูชาท่านด้วยสิ่งที่เป็น

ประโยชน์แก่ตัวผู้ปฏิบัติ ฟังดูให้ดี ท่านต้องการให้พุทธบริษัทบูชาพระองค์ด้วยการกระทำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติ ฟังแล้วเหมือนกับเอาเปรียบ แต่มันไม่ใช่เรื่องเอาเปรียบอะไร มันเป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้ว

คำว่าบูชา บูชา นี่ต้องปฏิบัติเป็นการบูชา บูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียนนี้เป็นเรื่องพิธี เป็นเรื่องพิธีเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติบูชา อามิสบูชานี้มันเป็นเรื่องเบื้องต้น อย่าติดอยู่เพียงแค่อามิสบูชา แล้วก็ไม่มีการบวงสรวง อำนวยอนเหมือนอย่างพิธีรีตองที่อำนวยการให้พระเจ้าช่วย

พุทธบริษัทต้องมีหลักเป็นการช่วยตัวเอง เมื่อสามารถเป็นพุทธบริษัทก็หมดปัญหา เป็นพุทธบริษัทได้เมื่อไหร่ก็หมดปัญหาในความเป็นมนุษย์ได้เมื่อนั้น คือจะไม่มีความทุกข์

ดังนั้นขอให้เราแสดงความเป็นผู้ไม่มีความทุกข์
ให้ยิ่งขึ้นไปในแต่ละปีๆ และใช้การกระทำอันนี้
เป็นเครื่องบูชาคุณของพระพุทธเจ้าตามโอกาส
ที่เวียนมาครบรอบปีหนึ่งๆ ที่เรียกว่าคาบสมัย
วิสาขบูชา

เป็นอันว่าอาตมาได้กล่าวถึงลักษณะ
ความหมาย คุณค่าของวิสาขบูชามาเป็นการ
สมควรแล้ว เพียงพอแล้วสำหรับจะได้ทำในใจ
ให้รู้สึกแจ่มแจ้งสว่างไสวอยู่ในใจ แล้วทำการ
บูชาทางวาจาและทางกาย

กล่าวคำบูชานี้เป็นการบูชาทางวาจา
แล้วเวียนประทักษิณนั้นเป็นการบูชาทางกาย
ส่วนจิตใจนั้นระลึกนึกถึงความจริงอันแท้จริง
อยู่ในภายในอย่างถูกต้องก็ได้ชื่อว่าเป็นการบูชา
โดยไตรทวาร คือ ทางกาย ทางวาจา ทางใจอย่าง
ครบถ้วน เป็นการทำวิสาขบูชาที่มีความหมาย มี
คุณค่าสำหรับพุทธบริษัทโดยแท้จริง

ขอให้ท่านทั้งหลายดำรงใจไว้ด้วยความ
รู้แจ่มแจ้งอย่างนี้ แล้วทำพิธีวิสาขบูชาในโอกาส
ต่อไปให้สำเร็จประโยชน์จงทุกๆ คนเถิด

ธรรมเทศนาสมควรแก่เวลา เอวังก็มี
ด้วยประการฉะนี้.

รายชื่อผู้ร่วมสมทบทุน

คุณกนกพร อัมพวัน
คุณกฤษฎา หลีอาภรณ์
คุณกอบทอง ฐูปหอม
คุณจรรยา - คุณสัมพันธ์ กล้าเถื่อน
คุณจารุทัต กาญจนะมัทรี
คุณจุฬาลักษณ์ พิบูลชน
คุณฉกรรจ์ พราหมณ์แก้ว
คุณณัฐพงศ์ เอี่ยมตาล
คุณณัฐวัตร พูลศรี
คุณณัฐวิสุทธิ์ ตันติจินดา
คุณทิวา จิรพัฒนกุล
พล.ต.ต. ชำรง แสงวงวัฒนกุล
คุณนงเยาว์ ชัยกิตติศิลป์
คุณนันทกร ฉัตรชัยสกุล
คุณบรรจวบ - คุณน้อมใจ พงษ์พานิช
คุณปภาวี กิตติกานต์วงศ์
คุณประชา ณรงค์ศักดิ์
คุณปรีชา - คุณสุกัญญา คงธนารัตน์
ร.ต. ปัญญวัศ วัฒนจินดา

รายชื่อผู้ร่วมสมทบทุน

คุณพรศรี บุญบรรเจิดศรี
คุณพร้อม จุฑาเทมีย์
คุณไพลิน จิรพัฒนกุล
คุณมานิตย์ ศิริบุตร
คุณมารยาท อุ่่นพันธ์
คุณยุพา บวรรัตนารักษ์
อุบาสิกาคุณรัญจวน อินทรกำแหง
คุณรุ่งนภา แตระกุล
พลโทเลิศพันธ์ - คุณศิริลักษณ์ วัฒนจินดา
คุณวัชรพงศ์ สุวรรณดำรงค์
คุณวีรเมน รามางกูร
คุณศิริพันธ์ วัฒนจินดา
คุณศุภกร อัจฉริยวุฒิ
น.พ.สมชัย วงศ์เวชสวัสดิ์
คุณสินชัย พิสุทธ์อานนท์
คุณสุกัญญา มากวิจิตร
คุณอรอนงค์ สอาดพรรค
คุณอรัญญา ลีลฤชชัย
คุณอุตร ชุนวิไชย
บริษัท พอเพียงเทคโนโลยี จำกัด

กิจกรรมของสวนโมกข์กรุงเทพ

การบริหารงานทางธรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมในธรรม ในหลากหลายลักษณะ อาทิ ทำเอง ร่วมมือกันทำ และธรรมภาคีทำให้ ทำขึ้นภายในและภายนอกทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำ และทำเป็นครั้งคราว โดยกิจกรรมบางส่วนที่เกิดขึ้นภายในประกอบด้วย ดังนี้

การเจริญสติภาวนา **สวดมนต์ทำวัตรและเจริญจิตตภาวนาอานาปานสติ** ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เวลา ๑๗.๓๐ - ๑๘.๓๐ น. ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ๒ รอบ ๐๘.๓๐ - ๐๙.๓๐ น., ๑๗.๐๐ - ๑๘.๐๐ น., **สมาธิภาวนา** ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. **อานาปานสติภาวนากับพุทธทาสภิกขุ** โดยกลุ่มอยู่เย็นเป็นประโยชน์ เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๘.๓๐ น. (ทุกวันพุธ - พุธหัดสวด) **เจริญสติแบบเคลื่อนไหว** เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๗.๐๐ น. (ทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ ๘.๓๐-๑๒.๐๐ สัปดาห์ที่ ๒ ของเดือน), **วันแห่งสติกับหมู่บ้านพลัม** เวลา ๐๗.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. (ทุกวันเสาร์ สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือน)

กายบริหารเพื่อจิตตภาวนา โยคะในสวนธรรมกับสถาบันโยคะวิชาการ

อบรมเพื่อพัฒนาชีวิต เวทีธรรม ธรรมวาที, เพลินธรรมนำชม, ธรรมนิทรรศการ เป็นต้น

สาระธรรมบันเทิง ดูหนังหาแก่นธรรม (ทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.)

#instaDham

- ❤ เพราะธรรมะมีอยู่ในทุกที่
- 💬 หอดงหมายเหตุพุทธรทาส อินทปัญโญ (สวนโมกข์ กรุงเทพฯ) จึงอยากชวนทุกคนมาร่วมกันฝีกมองโลกอย่างเป็นธรรมผ่าน instagram

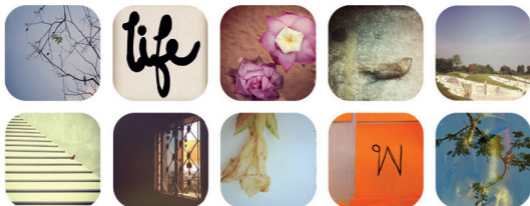
ด้วยการถ่ายรูปแล้วเขียนธรรมะที่เห็นไว้ใต้ภาพ พร้อมระบุสถานที่แล้ว

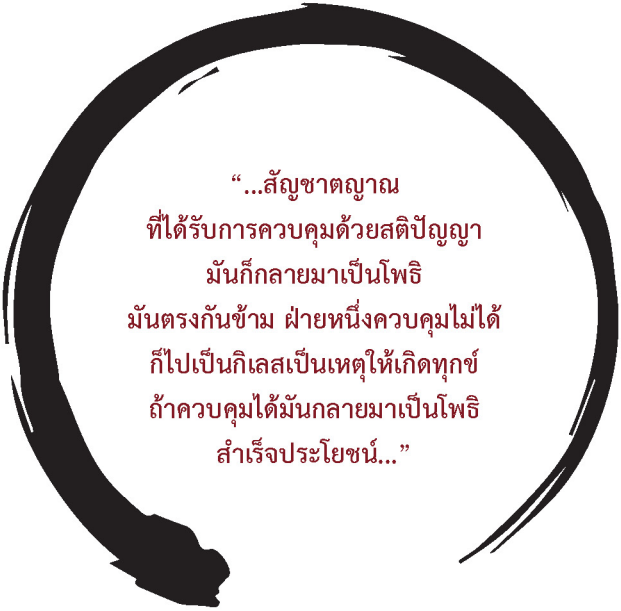
#instadham หรือ post ลงใน facebook [instadham](#)

เราจะคัดเลือกเพื่อรวมเป็นหนังสือภาพฉบับพิเศษที่ธรรมมาจากทุกคน และนำไปจัดนิทรรศการภาพถ่ายที่ทุกคนได้ธรรมร่วมกันในงานวัดลอยฟ้า#๒ กลางปีนี้

..เมื่อดวงตาเห็นรูป ดวงตาจึงเห็นธรรม

Like Comment

“...สัญญาตญาณ
ที่ได้รับการควบคุมด้วยสติปัญญา
มันก็กลายมาเป็นโพธิ
มันตรงกันข้าม ฝ่ายหนึ่งควบคุมไม่ได้
ก็ไปเป็นกิเลสเป็นเหตุให้เกิดทุกข์
ถ้าควบคุมได้มันกลายมาเป็นโพธิ
สำเร็จประโยชน์...”

สมทบการผลิต ๘ บาท

5500001018578